RIKU
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS
BROTTSOFFERJOUREN

riku.fi

RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN EDUSKUNTAVAALITAVOITTEET 2027

RIKOKSEN UHRIN ASEMAA RIKOSPROSESSISSA ON PARANNETTAVA

Toimenpiteet:

- **Lyhennetään rikosprosesseja takaamalla oikeusprosessin eri vaiheille riittävät resurssit ja toteuttamalla rikosprosessin sujuvoittamista koskevat toimenpide-esitykset.**
- **Säädetään rikosprosessitoimijoille pakolliset koulutukset uhrien sensitiivisestä kohtaamisesta.**
- **Luodaan digitaalinen järjestelmä, jolla uhri voi seurata oman rikosprosessin etenemistä (“track my crime”).**
- **Vahvistetaan riskinarviointia erityisesti vakavissa lähisuhdeväkivaltatilanteissa.**
- **Korjataan rikoksen uhrien korvausjärjestelmän puutteet kuten henkirikoksen uhrien omaisten kärsimyskorvaukset.**
- **Luodaan koordinaatiorakenne rikoksen uhrien aseman edistämiseksi.**

Liian pitkät rikosprosessit ovat oikeusjärjestelmämme suurin ongelma. Ne kuormittavat rikoksen uhreja ja heikentävät heidän toimintakykyään. Moni uhri pohtii, kannattaako rikoksesta tehdä rikosilmoitus, jos keskeneräisen prosessin kanssa joutuu elämään useita vuosia epävarmuudessa.

Prosessien pitkittyminen heikentää myös rikosprosessin laatua, koska todistajien muistikuvat heikentyvät ajan myötä. Suomessa tulisi ottaa käyttöön esitutkintojen tallentaminen joko videolle tai äänitallenteelle. Myös muut rikosprosessin sujuvoittamiseksi esitetyt toimenpiteet tulee toteuttaa nopealla aikataululla, kuitenkin uhrien oikeusturvaa vaarantamatta.

Rikosuhridirektiivin keskeisenä tarkoituksena on uhrin niin sanotun toissijaisen uhriutumisen ehkäiseminen. Tämä tarkoittaa sitä, että rikosprosessi itsessään ei aiheuta uhrille lisäkärsimystä. Uhrien tarpeet, suojelu ja oikeusturva tulee huomioida prosessin eri vaiheissa, uhrit tulee kohdata sensitiivisesti, heillä tulee olla mahdollisuus olla kohtaamatta rikoksesta epäiltyä oikeudenkäynnin yhteydessä ja mahdollisuus tarvittaessa esittää todistuksensa videolle tallennettuna tai videon välityksellä. Uhrien suojaaminen syytetyn kohtaamiselta tulee huomioida myös silloin, kun hänen todistelunsa tallennetaan käräjäoikeudessa.

Uhrien oikeutta saada tietoa oman rikosprosessin edistymisestä tulee tehostaa luomalla tätä varten digitaalinen seurantajärjestelmä.

Riskinarviointia on vahvistettava sekä lainsäädännössä että ohjeistuksissa ja käytänteissä erityisesti lähisuhdeväkivaltatilanteissa. Tehokkaan riskisarvionnin avulla voidaan ehkäistä vakavia väkivaltarikoksia ja jopa henkirikoksia.

Laajaan valmisteluun pohjanneen ns. rikosvahinkolakityöryhmän vuonna 2023 julkaistun mietinnön mukaiset ehdotukset (Oikeusministeriön julkaisuja 2023:7) tulisi toteuttaa tulevalla hallituskaudella.

Suomeen tulee luoda koordinaatiorakenne (kaikkien) rikosten uhrien aseman edistämiseksi ja seuraamiseksi perustamalla oikeusministeriön yhteyteen viranomaisten ja järjestöjen yhteistyöelin ja koordinaattorin tehtävä. Koordinaatiossa painottuisivat rikosprosessiin ja uhrien suojeluun liittyvät asiat.

TUKIPALVELUIDEN ASEMA JA RAHOITUS ON TURVATTAVA

Toimenpiteet:

- **Taataan Rikosuhripäivystyksen rahoitus pitkäjänteisesti.**
- **Varmistetaan järjestöjen tuottamien lähisuhdeväkivallan ja seksuaalirikosten uhrien erityistukipalveluiden sekä väkivallan tekijöille tarkoitettujen palveluiden toimintaedellytykset.**
- **Kehitetään NKV-direktiivin edellyttämää moniammatillista yhteistyötä uhrien suojelu- ja tukitarpeiden arvioimiseksi ja laajennetaan arviointi koskemaan myös muiden vakavampien rikosten uhreja.**

Rikoksen uhrien tukipalvelut koostuvat sekä viranomaisten että järjestöjen tuottamien palveluiden kokonaisuudesta. Järjestölähtöiset palvelut ovat olennainen osa tukipalvelujärjestelmää, ja järjestöt kohtaavat usein uhreja ennen heidän hakeutumistaan viranomaisjärjestelmiin.

Rikosuhripäivystys (RIKU) tuottaa rikosuhridirektiivin mukaiset uhrien yleiset tukipalvelut ja toteuttaa Suomessa terrorismintorjuntadirektiivin edellyttämää valmiutta käynnistää uhrien tukipalvelut terrori-iskuissa. RIKUn rahoituksen toteutuminen on ollut viime vuosina epävarmaa, mutta rikosuhrimaksun korotuksen seurauksena näyttää asettuneen kohtuulliselle tasolle. Rahoituksen kehittymistä tulee kuitenkin seurata, jotta se pysyy riittävällä tasolla sekä asiakasmäärien kehityksen että kustannusten kasvun näkökulmasta. Uhrien asemaa koskevien direktiivimuutosten aiheuttamat palvelusisältöjen muutokset tulee myös huomioida rahoituksessa.

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskeva ns. NKV-direktiivi asettaa lisävaatimuksen erityistukipalveluiden tuottamille palveluille. Osa palveluista toteutuu viranomaispalveluina tuotettujen erityistukipalveluiden (esim. SERI-tukikeskukset) ja turvakotien tai Nollalinjan kautta, mutta järjestöjen tuottamien lähisuhdeväkivallan uhreille tarkoitettujen avopalveluiden merkitys naisiin kohdistuvan väkivallan uhrien auttamisessa on erittäin suuri. Mikäli riittävää rahoitusta järjestöjen tuottamille erityistukipalveluille ei voida saada STEAn rahoituksen kautta, tulee rahoitus varmistaa muulla tavoin. Tämä koskee myös väkivallan tekijöille tarjottavia järjestöjen palveluita..

SUOMEN TULEE TOIMEENPANNA ERI UHRIDIREKTIIVIT TÄYSIMÄÄRÄISESTI

Toimenpiteet:

- **Ihmiskauppadirektiivi, NKV-direktiivi ja rikosuhridirektiivi toimeenpannaan täysimääräisesti.**
- **Direktiivien toimeenpanoa seurataan säännönmukaisesti.**

EU:n uhrien asemaa koskevat keskeiset direktiivit vaikuttavat uhrien asemaan Suomessa merkittävällä tavalla. Muutetun ihmiskauppadirektiivin ja uuden NKV-direktiivin toimeenpano ovat jo pitkällä. Vuoden 2025 lopussa hyväksytyn rikosuhridirektiivin muutosdirektiivin toimeenpano tulee toteuttavaksi lähivuosina.

Direktiivien toimeenpano tulee toteuttaa korkealla tasolla, jotta Suomi saavuttaa hyvän eurooppalaisen tason uhrien tukemisessa ja suojelemisessa. Direktiivien toimeenpanolle tulee varata riittävät resurssit.

Direktiivien toimeenpanoa tulee seurata ja arvioida säännönmukaisesti. Jo toimeenpantujen direktiivien osalta puutteita on mahdollista paikata tulevalla hallituskaudella direktiivien edellyttämiä käytänteitä vahvistamalla ja tarvittaessa lainsäädäntöä tarkistamalla.

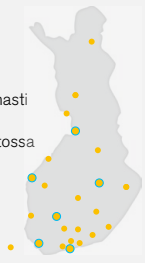
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS 116 006

Juristin puhelinneuvonta 0800 161 177
RIKUchat (riku.fi/chat)

/rikosuhripaivystys

riku.fi

RIKU palvelee maksuttomasti koko maassa – verkossa, puhelimessa 7 aluetoimistossa ja yli 20 palvelupisteessä. Kaikki palvelut ja yhteystiedot riku.fi

Toimintaa tukee:

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

IHMISKAUPAN JA SEN LÄHIRIKOSTEN UHRIEN ASEMAA ON PARANNETTAVA

Ihmiskaupan ja sen lähirikosten uhrien asema ja siihen liittyvät toimijat poikkeavat monin tavoin muiden rikosuhrien tilanteesta. Rikosuhripäivystyksellä on ollut ihmiskaupan ja sen lähirikosten uhrien matalan kynnyksen erityistukipalvelu vuodesta 2015 lähtien. Tämän toiminnan myötä RIKUun on muodostunut kattava käsitys siitä, mitkä toimet ovat tarpeen uhrien aseman parantamiseksi.

Tavoitteet:

- **Turvataan neuvonta- ja tukipalveluita järjestäville järjestöille riittävä rahoitus**
- **Varmistetaan, että ihmiskaupan ja lähirikosten uhrit saavat heille kuuluvat korvaukset ja tarvitsemansa juridisen avun**
- **Turvataan uhrin oleskeluoikeus rikosprosessin ajaksi**

TURVATAAN IHMISKAUPAN UHRIEN NEUVONTA- JA TUKIPALVELUITA JÄRJESTÄVILLE JÄRJESTÖILLE RIITTÄVÄ JA PYSYVÄ RAHOITUS

Useat poliisilaitokset ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä ovat todenneet, että suuri osa Suomessa tapahtuneista ihmiskauppa- ja lähirikostapauksista tulee heidän tietoonsa Rikosuhripäivystyksen matalan kynnyksen erityistukipalvelun kautta. Erityistukipalvelun asiakasmäärät ovat kasvaneet vuoden 2019 syksyn 260 asiakkaasta lähes 1500 asiakkaaseen keväällä 2026. Tänä aikana erityistukipalvelun STEA:n rahoittama henkilöresurssi ei kuitenkaan ole kasvanut lainkaan. Pysyvän rahoituksen riittämättömyys voi vaarantaa uhrien oikeusturvan ja ohjautumisen viranomaisavun piiriin.

Myös uudistettu EU:n ihmiskauppadirektiivi velvoittaa valtiota tekemään uhrien varhaiseksi tavoittamiseksi, tunnistamiseksi, auttamiseksi ja tukemiseksi yhteistyötä alan tukijärjestöjen kanssa. Jos järjestöillä ei ole resursseja tehdä tätä työtä tehokkaasti, ei myöskään valtio pysty täyttämään direktiivin mukaisia velvollisuuksiaan.

Järjestöjen matalan kynnyksen palveluiden merkitys ihmiskaupan ilmitulolle on tunnustettu laajalti, mutta sen laatu ja jatkuvuus ovat vaarassa, jos rahoituspohjaa ei vahvisteta. Asiakkaat löytävät helpommin pysyvään palveluun, jossa on mahdollista ylläpitää asiantuntemusta ja yhteistyötä uhrin asioihin keskeisesti liittyvien tahojen kanssa. Tällaiseen toimijaan myös luotetaan helpommin.

VARMISTETAAN, ETTÄ IHMISKAUPAN JA LÄHIRIKOSTEN UHRIT SAAVAT HEILLE KUULUVAT KORVAUKSET JA TARVITSEMANSA JURIDISEN AVUN

Jos ihmiskauppaa tai sen lähirikosta koskeva tapaus etenee tuomioistuimeen ja uhrille määrätään maksettavaksi korvauksia, ne ovat yleensä mittavia. Käytännössä suurimmassa osassa tapauksista uhri ei kuitenkaan koskaan saa näitä korvauksia. Tähän on monia syitä, kuten se, että prosessien pitkittyessä tekijät saattavat hankkiutua virallisesti eroon omaisuudestaan. Joissain tapauksissa esimerkiksi veroviranomainen voi tyhjentää vakuustakavarikon, joka oli otettu uhrin korvausten takaamiseksi silloin, kun ihmiskauppatutkinnan yhteydessä on paljastunut myös talousrikollisuutta.

Suomella on rikosuhridirektiivin mukainen velvoite edistää rikoksen uhrin mahdollisuuksia saada rikoksen tekijältä korvauksia. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisukäytännössään katsonut, että valtiolla on velvoite paitsi luoda tehokas järjestelmä, joka mahdollistaa uhrille korvauksien saamisen tekijältä, myös edistää tämän oikeuden toteutumista käytännössä.

Uhrin korvausten saamisen edellytyksenä on myös se, että ihmiskauppaviitteet tunnistetaan esimerkiksi esitutkinnassa. Käytännössä valtion velvollisuus tunnistaa ihmiskauppa myös rikosprosessissa ei kuitenkaan aina toteudu, mikä on todettu muun muassa valtion teettämissä riippumattomissa selvityksissä sekä apulaisoikeuskanslerin vuonna 2021 tekemässä ratkaisussa. Tämä korostaa tarvetta taata uhrille asiantunteva juridinen apu myös rikosprosessin alkuvaiheessa: Ihmiskaupan uhrin oikeus maksuttomaan oikeusapuun ei toteudu, jos ihmiskauppaviitteitä ei tunnisteta. Oikeutta valtion varoista kustannettavaan avustajaan jo esitutkintavaiheessa tulee siksi laajentaa koskemaan kaikkia niitä uhreja, joiden tapauksessa on havaittavissa viitteitä ihmiskaupasta ja vähintäänkin niitä uhreja, jotka on virallisesti tunnistettu ihmiskaupan uhriksi, riippumatta esitutkinnassa käytettävästä tutkintanimikkeestä.

Rikosuhripäivystys pitää tärkeänä, että laaditaan kattava selvitys siitä, mitkä tekijät estävät uhrien korvausten saannin ja korjataan havaitut puutteet, jotta uhrille taataan tälle määrätyt korvaukset täysmittaisina.

TURVATAAN UHRIN OLESKELUOIKEUS RIKOSPROSESSIN AJAKSI

Ihmiskaupan ja sen lähirikoksen uhrin mahdollisuus ajaa asiaansa ja esimerkiksi saada korvauksia häneen kohdistuneesta rikoksesta heikkenee huomattavasti, jos hänellä ei ole mahdollisuutta oleskella maassa ainakin rikos- ja oikeusprosessin keston ajan.

Oleskeluoikeuteen liittyvät epävarmuudet aiheuttavat uhreille stressiä ja heikentävät heidän kykyään esimerkiksi tehdä yhteistyötä esitutkintaviranomaisten kanssa ja todistaa oikeudessa. Lisäksi ne saattavat kokonaan estää irtaantumasta hyväksikäytöstä tai ajaa uhrit uudelleen hyväksikäyttötilanteeseen. Tällä hetkellä oleskeluluvan saamista on vaikea ennakoida ja sovellettavia oleskelulupia on olemassa vain tietynlaisiin tapauksiin.

Uhrin oikeusturvan takaamiseksi tulisi oleskeluoikeus turvata kaikille epäillyn ihmiskaupan ja sen lähirikoksen uhreille ainakin rikosprosessin ajaksi.